

1 Pakendi- ja pakendijäätmealased õigusaktid	2
2 Pakend – mis see on?	4
2.1 Pakend	4
2.2 Pakendiliigid ja -materjalid	5
2.3 Pakendile esitatavad nõuded	5
2.4 Pakendi märgistamine	6
3 Pakendialane teabesüsteem	8
4 Pakendi ja pakendijätmete kogumise ja taaskasutamise korraldamine	9
4.1 Osapooled ja nende rollid	9
4.2 Tagasivõtu- ja taaskasutuskohustuse täitmise võimalused	11
5 Majandusmeetmed	12
5.1 Kogumis- ja taaskasutuskohustus	12
5.2 Tagasivõtmise kohustus	12
5.3 Tagatiraha	13
5.4 Pakendiaktsiis	13
6 Kogumissüsteemide kirjeldus	16
6.1 Konteinerkogumissüsteem	16
6.2 Tagatirahasüsteem	18

Koostaja: Harri Moora

Säästva Eesti Instituut (SEI-Tallinn)

Trükis on koostatud 2005. aastal välja antud juhise põhjal.

.....
Trükise väljaandmiskulud kattis Keskkonnaministeerium

KESKKONNAMINISTEERIUM

.....
Kujundus ja trükk: Ecoprint, 2008

Trükitud 100% taastoodetud paberile Cyclus looduslike
õlide ja vaikude baasil valmistatud värvidega ©Ecoprint

1 Pakendi- ja pakendijäätmealased õigusaktid .....

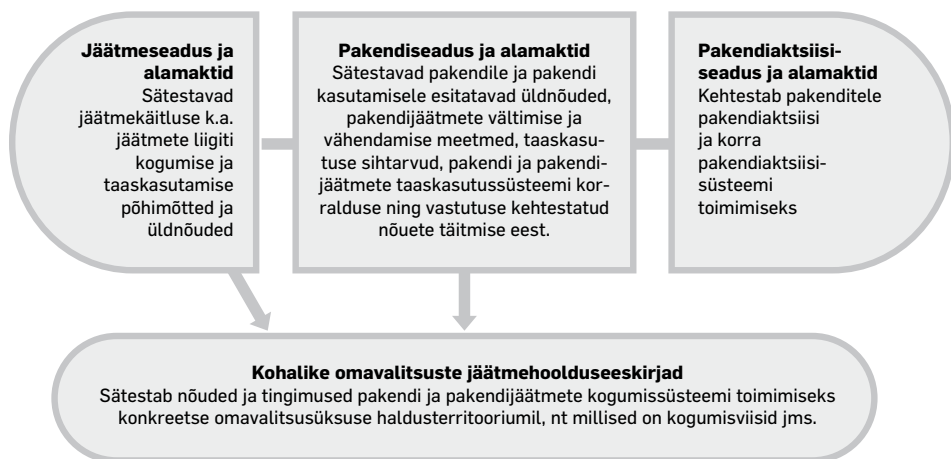
Pakendile ja pakendi kasutamisele esitatavad üldnõuded, pakendijäätmete taaskasutuseesmärgid ja -määrad, pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi korralduse nõuded ning vastutus kehtestatud nõuete täitmata jätmise eest on sätestatud kahe seadusega:

- Pakendiseadus võtab üle põhimõtteid ja nõudeid, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 94/62/EÜ pakendi- ja pakendijäätmete kohta (edaspidi EL pakendi-direktiiv) ning kehtestab nende nõuete täitmiseks vajalikud majandusmeetmed.
- Pakendiaktiisi seadus kehtestab teatud pakenditele ja pakendimaterjalidele pakendiaktiisi.

EÜ Nõukogu jäätmedirektiivi 75/442/EMÜ põhimõtted on üle võetud 28. jaanuaril 2004. aastal vastu võetud **jäätmeseadusesse** ja selle alamaktidesse. Jäätmeseadus reguleerib pakendijäätmete käitlemist niivõrd, kuivõrd see ei ole reguleeritud pakendiseadusega.

29. mail 2008. aastal kiitis Vabariigi Valitsus heaks **riigi jäätmekava aastateks 2008–2013**. Jäätmehoolduse kavandamiseks ja arendamiseks regionaalsel ja kohalikul tasandil on koostatud **kohalike omavalitsusüksuste jäätmekavad**. Jäätmekavad ei sätesta konkreetseid nõudeid jäätmete, sh pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise kohta, küll aga sisaldavad need üldjuhul pakendijäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise arendamist kirjeldavat alapeatükki. Kui riigi jäätmekava määratleb üldised eesmärgid ning vahendid ja meetmed eesmärkide saavutamiseks, siis kohaliku omavalitsuse jäätmekava peab andma detailse ülevaate olemasolevast jäätmekäitlusolukorrast ning kavandatava pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi korraldusest ja väljaarendamisest, samuti seatud eesmärkide saavutamise vahenditest ja meetmetest, eeldatavast maksumusest ja tähtaegadest. Seetõttu on oluline, et nii pakendiettevõtjad kui teised huvirühmad oleksid kursis oma tegevuskoha jäätmekavaga sh pakendi- ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi arengutega

Konkreetsamad piirkondlikud nõuded ja tingimused pakendi- ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi kohta kehtestab **kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskiri**. Jäätmehoolduseeskiri määrab kindlaks, kuidas toimib pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteem konkreetse omavalitsusüksuse haldusterritooriumil, milliseid pakendi- ja pakendijäätmeliike kogutakse, millised on kogumisviisid jms.

Pakendiseadus ja alamaktid

Pakendiseadus loob õiguslikud alused pakendi ja pakendijäätmete üleriigilisele kogumis- ja taaskasutussüsteemile ning süsteemi toimimiseks vajalike majandusmeetmete (tagasivõtmise kohustus, tagatiraha ja pakendiaktsiisi) rakendamisele. Pakendiseadus on täielikult kooskõlas pakendidirektiiviga ning teiste Euroopa Liidu pakendi- ja pakendijäätmelaste õigusaktidega.

Seadus sätestab pakendile ja pakendi kasutamisele esitatavad üldnõuded, pakendi ja pakendist tekkivate jäätmete vältimise ja vähendamise meetmed, pakendi ja pakendijäätmete taaskasutussüsteemi korralduse ning vastutuse kehtestatud nõuete täitmise eest. Peale selle kehtestab seadus (§ 36) pakendijäätmete taaskasutamise sihtarvud (vt teatmiku ptk 5.1).

Pakendiseaduse alamaktid:

- Vabariigi Valitsuse 26. novembri 2004. aasta määrusega nr 346 "**Riikliku pakendiregistri põhimäärus**" on kehtestatud pakendiregistrile andmete esitamise tähtaeg ning kord.
- Keskkonnaministri määrusega „**Pakendiregistri registrikaardi vormid**“ on kehtestatud vormid, mille alusel tuleb pakendialased andmed esitada pakendiregistrile.
- Keskkonnaministri 23. märtsi 2005. a määrusega nr 19 "**Pakendi tagatiraha suurus**" on kehtestatud õlle, vähese etanoolisisaldusega alkohoolse joogi ja karastusjoogi klaasist, plastist ja metallist ühekorra- ja korduskasutuspakendile tagatiraha suurused.
- Keskkonnaministri 15. aprilli 2005. a määrusega nr 24 „**Pakendi tagatiraha suuruse märgid**“ on kehtestatud pakendile kantava tagatiraha suuruse märgistus.

Pakendiaktsiisi seadus ja alamaktid

Pakendiaktsiisiga maksustatakse Eestis turule lastud kauba pakend, teisest liikmesriigist soetatud ja imporditud kauba pakend. Imporditud kauba pakend maksustatakse aktsiisiga pakendi müümise, vahetamise, tasuta võõrandamise või omatarbeks kasutusse võtmise korral. Ettevõtte on vabastatud aktsiisist, juhul kui ta kogub ja taaskasutab pakendeid seaduses ettenähtud määral, või muudel seaduses nimetatud juhtudel.

Pakendiaktsiisi seaduse alamaktid

- Keskkonnaministri 12. oktoobri 2005. a määrusega nr 63 „**Pakendimaterjali määramise kord**“ on kehtestatud nõuded, millest tuleb juhinduda pakendimaterjali määramisel.
- Keskkonnaministri 3. novembri 2005. a määrusega nr 66 „**Pakendi taaskasutamise määra arvutamise ja pakendi massi määramise kord**“ on kehtestatud nõuded, mida tuleb arvestada pakendi taaskasutamise määra arvutamisel, ning juhised pakendi massi arvutamiseks.
- Rahandusministri 3. märtsi 2005. a määrusega nr 22 „**Pakendi aktsiisideklaratsiooni vormi kehtestamine**“ on kinnitatud aktsiisideklaratsiooni vorm, mis aktsiisi maksval ettevõttel tuleb täita ning esitada Maksu- ja Tolliametile.

2 Pakend – mis see on? .....

Pakendid ja nendest tekkivad jäätmed on jäätmemahu suurenemise üks olulisi tegureid. Näiteks moodustavad pakendijäätmed ligikaudu 30% olmejäätmete kogumassist (mahuliselt isegi kuni 60%). Samas ei ole tänapäevane elukorraldus mõeldav ilma pakendita. Pakend kaitseb kaupa teekonnal tootjast tarbijani, aitab säilitada toote omadusi, võimaldab kaupa majanduslikult otsarbekalt vedada ja ladustada ning lihtsustab kauba käsitsemist. Pakend kaitseb kaupa ka kahjuliku keskkonnamõju eest ning mõne kauba puhul (nt kemikaalid, naftasaadused, pesuained) ka keskkonda kauba eest. Pakendile kantakse teave selles sisalduva toote koostise, säilivuse ja valmistaja kohta ning muid asjakohaseid andmeid (nt ohumärgistus ja kasutusjuhendid), mis aitavad ostjal valikuid teha ning kaupa õigesti ja ohutult käsitseda ja kasutada. Pakendil on tähtis roll ka kauba esitlemisel ja reklaamimisel.

2.1 Pakend

Pakendi puhul on oluline, et kõik osapooled (nt ametkonnad, pakendiettevõtjad, tarbijad) saaksid pakendi tähendusest aru ja seda nii siseriiklikult kui rahvusvaheliselt. Vajadus aru saada, kas tegu on pakendiga või mitte, tuleneb sellest, et kõik riigid on kehtestanud teatud nõuded pakendile ja pakendijäätmete käitlemisele. Seega on oluline teada, kas tegu on pakendiga seadusega kehtestatud mõistes, ning millised on nõuded pakendile ja pakendijäätmete käitlemisele.

Pakendi mõiste on sätestatud EL pakendidirektiivis ning on üle võetud ka pakendiseadusesse (§ 2).

Pakendiseaduse kohaselt on pakend mis tahes materjalist valmistatud toode, mida kasutatakse kauba mahutamiseks, kaitsmiseks, käsitsemiseks, kättetoimetamiseks või esitlemiseks kogu selle kauba olemusringi vältel: toormest kuni valmiskaubani ning tootja käest tarbija kätte jõudmiseni. Pakendiks loetakse ka samal eesmärgil kasutatavaid ühekorrapakendeid.

Mõnel juhul on raske otsustada, kas tegemist on pakendiga. Seetõttu on pakendiseaduses (§ 2 lg 2) toodud kriteeriumid, mille põhjal saab toodet määrata pakendina. 2004. aasta veebruaris vastu võetud pakendidirektiivi täiendamise direktiivis 2004/12/EÜ on antud ka sellekohased selgitavad näited:

Pakend on maiustusekarp, CD-karpi ümbritsev kile, müügikohas täitmiseks mõeldud pakend, nt paber- või plast-kandekotid, ühekorraldrikud ja -tops, õhuke nakkekile, võileivakotid, alumiinium-foolium, toote küljes ripuvad või tootele kinnitatud etiketid. Pakend on ka pakendi osa, nagu ripsmetuühari, mis on ühtlasi pakendi kork, pakendile kinnitatud kleebised, kinnitusklaamid, plastümbrised, pesuaine-doseerija, kui see on ka anuma kork jms.

Pakend ei ole tööriistakast, teekotid, juustu ümbritsev vahakile, vorsti ümbritsev kile, ühekorrasõõgiriistad. Seega on kiirtoitlustuskohas kasutatavad pappaldrikud ja -tops, luskad, noad ja kahvlid aga ei kuulu pakendi hulka.

Täiendav informatsioon pakendi määramiseks koos näidetega on toodud
www.taaratark.ee

2.2 Pakendiliigid ja -materjalid

Pakendiliikide määramine on oluline, kuna erinevatele pakendiliikidele ja -materjalidele on kehtestatud erinevad tagasisivõtu ja taaskasutusnõuded. Samuti sõltuvad pakendiaktiisi määrad pakendimaterjali liigist.

Pakendid võib liigitada otstarbe, taaskasutuskordade, materjali vms järgi. Pakendi ja pakendimaterjali liikide definitsioonid on ära toodud pakendiseaduses (§ 3).

Pakendid võib liigitada otstarbe järgi

- **Müügipakend** moodustab osa tarbijale või lõppkasutajale müügikohas üleantavast müügiühikust.

Tüüpiline müügipakend on nt lõpptarbijale müüdava toiduaine või esmatarbekauba pakend (nt jogurtitopsid, joogipudelid, kilekotid, karbid, tuubid, purgid, aga ka televiisori ümber olev pappkast).

- **Rühmapakend** on mõeldud teatud hulga müügiühikute rühmitamiseks müügikohas, sõltumata sellest, kas pakend müüakse koos kaubaga lõppkasutajale või tarbijale või kasutatakse seda vaid kauba käsitsemise lihtsustamiseks, kauba kaitsmiseks või esitlemiseks. Selle saab kaubalt eemaldada ilma toote omadusi muutmata.

Rühmapakend on nt pudelikast, müügipakendisse pakitud toodete pakendamiseks mõeldud pappkast, pakkekile jms.

- **Veopakend** on mõeldud ühe kaubaühiku või rühmapakendis kaupade käsitsemiseks ja veoks, et vältida veol kauba füüsilisi kahjustusi.

Veopakendiks on näiteks kaubaalus, puidust raamid, metalllindid jms.

Veopakendi hulka ei arvata maantee-, raudtee-, mere- ja õhuveokonteinereid.

Pakendeid liigitatakse ka sõltuvalt taaskasutuskordadest.

- **Korduskasutuspakend** on mõeldud ja kavandatud läbima oma olulusringi jooksul korduskasutusüsteemis vähemalt mitu käiku või ringi, sõltuvalt pakendi kasutus otstarbest, -võimalusest ja -kõlblikkusest.

Korduskasutuspakendi hulka võib arvata nt klaasist korduskasutuspuudelid, korduskasutuses olevad kaubaalused, metallvaadid jms.

- **Ühekorrapakend** on mõeldud üksnes ühekordseks kasutamiseks. Ühekorrapakend (nt plastpudel, kilekott jms) muutub pärast kasutamist jäätmeteks.

Pakendimaterjali liigid pakendiseaduse järgi on klaas, plast, paber ja kartong, metall, puit, muu materjal. Eraldi tuleb mainida, et kihiline kartong (nt kihilisest kartongist joogipakend) arvatakse paberi ja kartongi hulka. Muu materjalina tuleb liigitada pakendimaterjalid, mida eespool esitatud loetelus pole välja toodud (nt tekstiil). Komposiitpakendi (pakend, mis koosneb eri liiki materjalidest) liigitamisel materjali järgi tuleks lähtuda sellest materjalist, mis on pakendi koostises valdav.

2.3 Pakendile esitatavad nõuded

Pakendiseadus kehtestab rea üldnõudeid pakendi valmistamisele ja kasutamisele (§ 13). Need nõuded on eelkõige suunatud **pakendi- ja pakendimaterjalitootjale**. Kuid ka **pakendi kasutajad** (pakendiettevõtjad) peaksid oma kaupadele pakendit valides neid nõudeid silmas pidama. Pakendile esitatavad nõuded on vajalikud selleks, et vältida ja vähendada pakendite kasutamisest ja pakendijäätmete käitlemisest tulenevat mõju keskkonnale, inimese tervisele ja varale. Pakendi vastavus teatud nõuetele on oluline ka pakendikasutuse (nt korduskasutuse) ja tekkinud pakendijäätmete taaskasutuse (nt kogumise ja materjalina ringlussevõtu) ühtlustamise seisukohast. Eestis toodetud pakendist tekkivaid jäätmeid peab olema võimalik taaskasutada ka nt Prantsusmaal.

Pakenditootja peab tagama, et pakend:

- täidaks oma otstarvet võimalikult **väikese mahu ja massi juures** ning tagaks vajaliku **ohutus- ja hügieenitaseme**,
- oleks **sobiv pakendatavale kaubale ja vastuvõetav tarbijale**.

Pakendiseaduse kohaselt peab pakenditootja, aga ka pakendimaterjalitootja jälgima, et pakend oleks kavandatud, valmistatud ja müüdüd nii, et **oleks võimalik selle korduskasutus või pakendijäätmete taaskasutus, sealhulgas ringlussevõtt**, välistades pakendijäätmete või nende töötlemisel tekkivate jäätmete kõrvaldamisel ebasoovitavat mõju keskkonnale.

Korduskasutuspakendi puhul peavad pakendi füüsilised omadused ja tehniline lahendus võimaldama kavandatud arvu veo- ja kasutuskordi. Kui pakend ei ole enam korduskasutatav ja muutub jäätmeks, peab seda olema võimalik taaskasutada. Üldjuhul on korduskasutuspakendi omadused ja kuju kehtestatud vastavate standarditega või neid kasutavate ettevõtete omavaheliste kokkulepetega.

Pakendiseadus kehtestab ka nõude **raskmetallide sisalduse kohta pakendimaterjalides** (§ 14). Pakendi- ja pakendimaterjalitootjad peavad pakendi valmistamisel jälgima ka raskmetallide plii, kaadmiumi, elavhõbeda ja kuuevalentse kroomi summaarset sisaldust pakendis ja pakendi koostisosades. See ei tohi ületada lubatud piirmäära – 100 milligrammi kilogrammi kohta. Erandid on kehtestatud vaid kristallklaasile ning plastkastidele ja alustele.

Pakendi ja pakendimaterjali tervisekaitse- ja muud ohutusnõuded on konkreetsemalt sätestatud teistes vastavates õigusaktides (kemikaaliseadus, jäätmeseadus, toiduseadus, ravimiseadus, kiirgusseadus jmt seadused ning nende seaduste alamaktid).

2.4 Pakendi märgistamine

Nii tarbija kui ka müüja peavad saama teavet pakendi ja selles sisalduva kauba kohta. See teave võib olla väga erinev, kirjeldades pakendatud kaupa, selle käsitsemisvõimalusi, ohtlikkust, pakendimaterjali taaskasutusvõimalusi jne. Pakendile kantavat märgistust reguleerivad lisaks pakendiseadusele ka mitu teist õigusakti, nt tarbijakaitse seadus, kemikaaliseadus jne. Pakendiseadusega (§ 23) kehtestatud pakendi märgistuse nõuded puudutavad eelkõige pakendite taaskasutussüsteemi toimimiseks vajalikku märgistust. Üldise nõude kohaselt peab pakendile ja etiketile kantav märgistus olema selgelt nähtav, kergesti loetav, kulumiskindel ja püsiv, kaasa arvatud ka siis, kui pakend on avatud.

Pakendiseaduse järgi jaguneb pakendi märgistamine **kohustuslikuks ja vabatahtlikuks**.

Kui pakendile on kehtestatud tagatisraha, on pakenditootja jaoks kohustuslik märkida pakendile tagatisraha suurus. Siinjuures peab tarbija jälgima, et pakendile trükitud tagatisraha suuruse märgistus ei muutuks tarbimise käigus mitteloetavaks või eemalduks pakendilt, kuna sel juhul puudub tal õigus selle pakendi eest tagasi saada juba makstud tagatisraha.

Vabatahtlik on märgistusena käsitletakse Euroopa Liidus kasutusel olevat pakendimaterjalide identifitseerimissüsteemi (lühendid ja numbrid), mis on kehtestatud Euroopa komisjoni otsusega 97/129/EÜ. Lühendite ja/või numbrite kandmine pakendile on vabatahtlik, samuti puudub selleks kokkuleppeline tähistus (levinud on kolmest noolest kolmnurga märk). Pakendimaterjali märgistus lihtsustab pakendijäätmete käitlemist taaskasutamise eesmärgil. Vabatahtlik on ka taaskasutusorganisatsiooni kuulumise märgistus (§ 17 lg 2) (pakendi ja pakendijäätmete kogumise, korduskasutuse ja taaskasutuse lihtsustamiseks) ja muud märgistused, mis ei ole vastuolus seadustega ega raskenda põhitteksti mõistmist.

Pakendimaterjali iseloomustav märgistus vastavalt Euroopa Komisjoni otsusele 97/129 EÜ, millega vastavalt Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu direktiivile 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta kehtestatakse pakendimaterjalide identifitseerimissüsteem (ELT L 050, 20.02.1997, lk 28–31):

Plastid	Lühendid	Number
Polüetüleenereftalaat	PET	1
Suure tihedusega polüetüleen	HDPE	2
Polüvinüülkloriid	PVC	3
Väikese tihedusega polüetüleen	LDPE	4
Polüpropüleen	PP	5
Polüstüreen	PS	6

Paber ja puitkiudplaat	Lühendid	Number
Laineline puitkiudplaat	PAP	20
Sile puitkiudplaat	PAP	21
Paber	PAP	22

Metall	Lühendid	Number
Teras	FE	40
Alumiinium	ALU	41

Klaas	Lühendid	Number
Värvitu klaas	GL	70
Roheline klaas	GL	71
Pruun klaas	GL	72

Levinud pakendi-
materjali liigi
märgistus

Vaata lisa Euroopa Komisjoni otsusest 97/129/EÜ

Pakendiseaduse § 24 kohaselt peavad kõik ettevõtjad, kes toodavad pakendit, veavad sisse või välja tühja või täidetud pakendit, pakendavad Eesti turu jaoks või veavad sisse pakendatud kaupa, samuti pakendijäätmekäitlejad pidama oma pakendialase tegevuse kohta pakendimaterjali liikide kaupa **regulaarset arvestust**.

Arvestuse pidamine on vajalik, et välja selgitada, kui palju on Eestis pakendeid toodetud ja kui palju sellest kogusest on jäänud Eesti turule; kui palju on toodud koos kaubaga Eestisse ja siin turule lastud; kui suur kogus on korduskasutuses; kui suur on Eestis taaskasutatud ja Eestist mujale taaskasutamiseks välja veetud pakendijäätmete kogus. Nende andmete põhjal on võimalik hinnata pakendijäätmete taaskasutuse taset ning kavandada pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi arendamist.

Eesti riigil on ka kohustus regulaarselt esitada Euroopa Komisjonile statistiline aruanne Eestis tekkinud pakendijäätmete ja nende taaskasutamise kohta.

Pakendi ja pakendijäätmetega seonduva tegevuse **andmed tuleb esitada riiklikule pakendiregistrile**, mille volitatud töötleja on Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus. Taaskasutusorganisatsioonid ja samuti pakendiettevõtjad, kes ei ole oma turule lastud pakendite kogumise ja taaskasutuse kohustust üle andnud taaskasutusorganisatsioonile, peavad esitama pakendiregistrisse järgmised audiitori kontrollitud andmed:

- Korduskasutuspakendi mass
- Turule lastud kauba pakendi mass
- Andmed pakendijäätmete taaskasutamise kohta

Juhul kui pakendiettevõtte on oma pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutuskohustuse üle andnud taaskasutusorganisatsioonile, esitab viimane vajalikud andmed pakendiregistrile ise.

Üldjuhul tuleb andmed pakendiregistrile esitada eelmise kalendriaasta kohta vähemalt **üks kord aastas hiljemalt 15. veebruariks**. Andmete esitamise tähtaeg ja kord (andmete muutmine, väljastamine, arhiveerimine jne) on kinnitatud Vabariigi Valitsuse määrusega „Riikliku pakendiregistri põhimäärus“.

Andmete esitamiseks pakendiregistrisse tuleb täita **registrikaardi vormid**, mis on kehtestatud Keskkonnaministri määrusega „Pakendiregistri registrikaardi vormid“.

Pakendi arvestusega seotud dokumente ja andmeid tuleb säilitada vähemalt seitse aastat. Pakendiseaduse kohaselt karistatakse ettevõtjaid pakendi kohta andmete esitamata jätmise või valeandmete esitamise eest rahaträhviga kuni 50 000 krooni.

Pakendiregister

Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus (ITK)

Aadress: Mustamäe tee 33,10616 Tallinn

Tel.: 673 7578

e-post: pakendiregister@ic.envir.ee

Lisainformatsiooni pakendiregistri k.a pakendiaruannete vormide kohta saab ITK koduleheküljelt: **www.keskkonnainfo.ee**

Pakendi ja pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise korraldamine

4 ...

Pakendi ja pakendijäätmete taaskasutamise kohustuse sätestas juba 1995. aastal vastu võetud pakendiseadus, kus olid kindlaks määratud ka taaskasutamise sihtarvud, mis pidid olema täidetud 30. juuniks 2001. Ettenähtud 50-protsendise taaskasutumäär saavutati aga alles 2006. aastal.

4.1 Osapooled ja nende rollid

Pakendialaste õigusaktide täitmisel on oma osa kõikidel pakendiga seotud osapooltel ehk majandustegevuses osalejatel. Majandustegevuses osaleja on pakendiseaduse § 1.1 kohaselt pakendiettevõtja, pakenditootja, isik, kes tarnib, toodab või töötleb pakendimaterjali, pakendiettevõtjate poolt moodustatud taaskasutusorganisatsioon, pakendijäätmekäitleja ja haldusorgan (nt omavalitsus).

Pakendi tootjad (sh pakendi ja pakendimaterjali tarnijad) peavad tagama, et pakend ja pakendimaterjal vastaks õigusaktide ja sellekohaste standardite nõuetele (vt ptk 2.3). Üldjuhul nende kohustus sellega piirneb.

Pakendiseadusega sätestatud nõuete ja meetmete täitmisel on põhiroll **pakendiettevõtjatel**. Seaduse kohaselt on pakendiettevõtja isik, kes majandus- või kutsetegevuse raames pakendab kaupa, veab sisse või müüb pakendatud kaupa. Seega võib pakendiettevõtjana vaadelda kõiki ettevõtteid, kes ühel või teisel moel täidavad pakendit ja veavad sisse pakendatud kaupa. Pakendiettevõtja (v.a pakendatud kauba müüja) on kohustatud oma Eesti turule lastud kaupade pakendi ja pakendijäätmed koguma ja taaskasutama vastavalt seaduses sätestatud määradele ning kandma sellest tulenevad kulud. Samuti kehtivad kauba pakendajatele ja pakendatud kauba sissevedajatele muud pakendialaste õigusaktidega kehtestatud nõuded (pakendi tagasivõtmise kohustus, pakendiaktsiis jt). Iga pakendiettevõtja peab omama ülevaadet kasutatud pakendite kogusest, liikidest, materjalidest ning raskmetallide ja muude ohtlike ainete sisaldusest. Ettevõtte peab regulaarselt esitama pakendi ja pakendijäätmete käitlusega seonduva teabe pakendiregistresse. Pakendiettevõtjad, kes aga lasevad turule kaupa plastist pakendis, mille mass on alla 10 kg aastas, ja muust materjalist pakendis, mille mass on alla 20 kg aastas, ei pea pakendiseaduse (sarnane säte ka pakendiaktsiisi seaduses) kohaselt oma turule toodud pakendijäätmeid tagasi võtma, taaskasutama ja andmeid esitama. Kohustus on vaid pidada regulaarset arvestust, et oleks võimalik jälgida vabastuse aluseks olevaid koguseid.

Pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteemis on oluline roll **hulgi- ja jaemüügiettevõttel** (pakendatud kauba müüjal), kes peab müüdud kauba pakendi kauba lõppkasutajalt või tarbijalt tagasi võtma. Juhul kui kaubandusettevõtte ise kasutab pakendit (nt plast-karbid, kilekotid jms) müüdavate kaupade pakendamiseks, laienevad talle ka kehtivad kogumis- ja taaskasutusnõuded (k.a pakendiaktsiis) nende pakendiliikide osas. Kaubandusettevõtted mängivad olulist rolli ka tagatisrahasüsteemi toimimises.

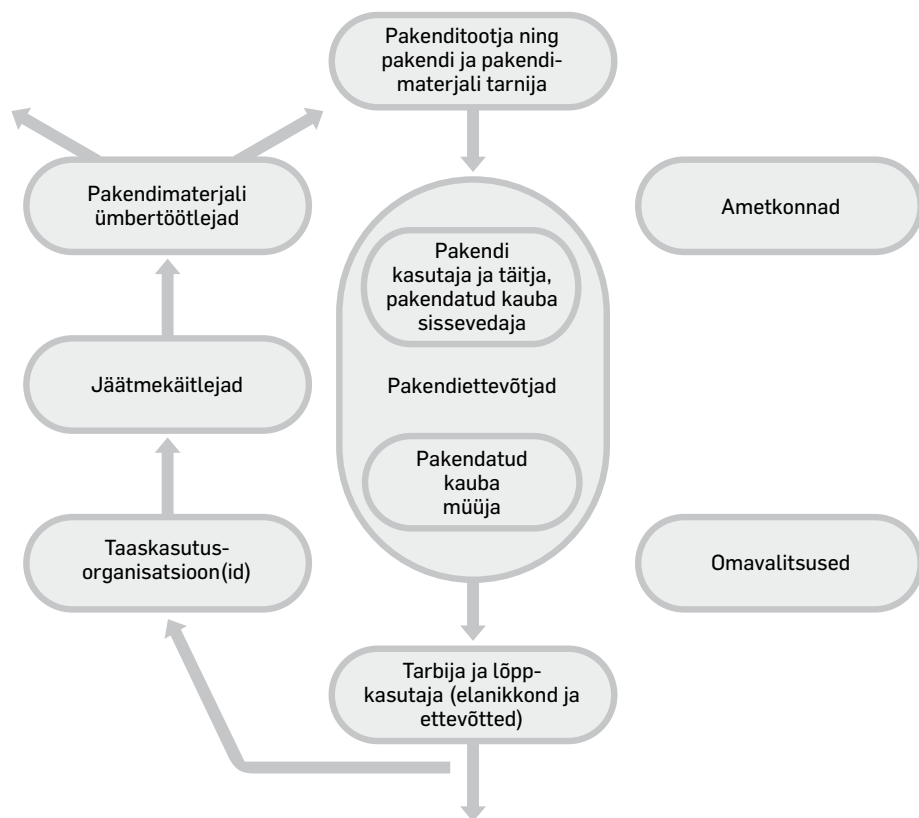
Pakendi ja pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise korraldamiseks ja kogumissüsteemi haldamiseks on pakendiettevõtjate või nende moodustatud juriidiliste isikute poolt on asutatud **tootjavastutus- ehk taaskasutusorganisatsioonid**, kellele pakendiettevõtjad saavad üle anda oma tagasivõtu- ja taaskasutuskohustused (vt ptk 4.2 ja 6).

Riigi (Keskkonnaministeeriumi ja allasutuste) kohustuste hulka kuulub pakendialaste õigusaktide eelnõude väljatöötamine, kehtivate õigusaktide täpsustamine ja pakendiga seotud rahvusvahelise koostöö arendamine. Riigiasutuste ülesannete hulka kuulub ka pakendi- ja pakendijäätmealase arvestuse pidamise (pakendiregister) ning järelevalve korraldamine (Keskkonnainspeksioon, Maksu- ja Tolliamet, Tarbijakaitseamet).

Pakendijäätmete kogumise ja taaskasutuse korraldamisel on oluline roll **kohalikul omavalitsusel**, kes peab koordineerima ja kavandama pakendijäätmete liigiti kogumist oma haldusrii-kooriumil, määrates kindlaks pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid ning sätestama need oma jäätmehoolduseeskirjas.

Pakendijäätmete liigiti kogumise elluviimisel on tähtis osa **jäätmekäitlusettevõtetel** kui jäätmete praktiliste käitluslahenduste pakkujail ning pakendijäätmete kogumise, sortimise ja ümbertöötamise läbiviijatel.

Pakendiettevõtjatel on kohustus **tarbijatelt ja lõpp kasutajatelt** (elanikkond ja ettevõtted) nende poolt tarbitud kaupade pakend ja pakendijäätmed tasuta tagasi võtta. Selleks peavad tarbijad ja lõppkasutajad tekkinud pakendijäätmed muudest jäätmetest eraldi sortima ja vastavatesse kogumissüsteemidesse tooma. Seega sõltub kogu pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutus-süsteemi toimimine tarbijate teadlikkusest ning nende osalemise aktiivsusest. Pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi edukas rakendamine eeldab tihedat koostööd kõikide osapoolte vahel.

Pakendiahel ja osapooled

4.2 Tagasivõtu- ja taaskasutuskoostuse täitmise võimalused

Kahtlemata tekib pakendiettevõtjal küsimus, kuidas korraldada oma pakendite ja pakendijäätmete tagasivõtmist ja taaskasutamist.

Pakendiettevõtjal on selleks kaks võimalust:

- 1) koguda oma pakendeid ja pakendijäätmepildid ise
- 2) anda oma koostused üle taaskasutusorganisatsioonile

Tänaseks on enamik pakendiettevõtjaid oma pakendi ja pakendijäätmepildite tagasivõtu- ja taaskasutuskoostuse üle andnud **taaskasutusorganisatsioonile**, kes sellega seotud tegevust nende eest korraldab. Taaskasutusorganisatsioon peab selleks tegevuseks omama keskkonnaministri poolt antud akrediteeringut (akrediteerimistingimused sätestab pakendiseaduse § 17).

Akrediteeringu saamiseks peab taaskasutusorganisatsioon täitma mitmed tingimused, millistest olulisemateks on, et taaskasutusorganisatsioon ei tohi seada eesmärgiks tulu teenimise oma liikmetele või osanikele (äriühinguna asutatud taaskasutusorganisatsioon peab oma kasumi reinvesteerima oma tegevusse ning ei tohi seda jaotada oma liikmetele, osanikele või aktsionäridele). Organisatsiooni asutajaks saavad olla ainult pakendiettevõtjad või juriidilised isikud, mille liikmed, osanikud või aktsionärid on pakendiettevõtjad. Taolise organisatsiooni liikmed või omnikud ei saa olla näiteks jäätmekäitlejad. Kõigil pakendiettevõtjatel peab olema vaba juurdepääs taaskasutusraanisatsiooni teenustele.

Need pakendiseaduses sätestatud tingimused peavad tagama, et taaskasutusorganisatsioon ja selle hallatav pakendi ja pakendijäätmepildite kogumissüsteem arvestab kõige paremini pakendiettevõtjate huvisid, tagab kulude kokkuhoiu ning laseb kõige tõhusamalt kasutada olemasolevaid kogumise- ja taaskasutusvõimalusi.

Pakendiettevõtjad võivad oma pakendijäätmepildite tagasivõtu ja taaskasutamise koostused üle anda ainult akrediteeritud taaskasutusorganisatsiooniga lepingu sõlmides.

Akrediteeritud taaskasutusorganisatsioonide kohta saab lisainformatsiooni keskkonnaministeeriumi kodulehelt: **www.envir.ee**

Oma pakendi ja pakendijäätmepildite **iseseisvaks kogumiseks ja tagasivõtmiseks** peaksid ettevõtted looma omaette kogumissüsteemi, mis võimaldaks nende pakendi nõuetekohast tagastamist ja seaduses sätestatud määradele vastavat taaskasutamist. Liigse keerukuse ja kulu tõttu saavad pakendite ja pakendijäätmepildite kogumist ja taaskasutamist individuaalselt korraldada eelkõige oma kauba piiratud levitamisega ettevõtted (vähe pakendiliike ja -materjale, väike arv kliente ja müügipunkte, kaupade piiratud levik jms). Oma pakendite ja pakendijäätmepildite iseseisval kogumisel on pakendiseaduses toodud ka tingimused, mille täitmine on kohustuslik juhul, kui pakendiettevõtja toob aastas turule kaupa pakendimassiga rohkem kui 5 tonni. Sellisel juhul peab pakendiettevõtja korraldama oma kauba pakendijäätmepildite kogumise igas oma kauba müügikohas, informeerima tarbijaid võimalusest tagastada pakendijäätmepildid müügikohta, pidama arvestust oma kauba pakendijäätmepildite kogumise ja taaskasutamise osas iga müügikoha kohta eraldi ning esitama järelevalve õigusega isiku nõudmisel andmed turule lastava kauba pakendist tekkivate jäätmepildite massi kohta, müügikohtade loetelu, pakendijäätmepildite kogumise korraldamise kohta igas müügikohas, sealhulgas kogumiskohtade asukohad ning andmed kogutud pakendijäätmepildite taaskasutamise kohta, sealhulgas pakendijäätmepildite taaskasutava ettevõtja andmed ja temaga sõlmitud lepingud.

Järgnevalt on toodud pakendiseadusega kehtestatud majandusmeetmete toimimise kirjeldus koos selgitustega.

5.1 Kogumis- ja taaskasutuskohustus

Pakendiseaduse kohaselt (§ 16) peab turule lastud pakendatud kauba pakendi ja sellest tekkinud pakendijäätmed **koguma ja taaskasutama** selliselt, et seaduse § 36 sätestatud **taaskasutuse sihtarvud** oleksid täidetud, ning kandma sellest tulenevad kulud. Pakendatud kauba turule laskmine Eestis on siis, kui toimub pakendatud oma kauba või sisseveetud pakendatud kauba esmakordne kättesaadavaks tegemine Eestis levitamiseks või kasutamiseks. Kui kaup pakendatakse ümber, siis ümberpakendatud kauba esmakordselt kättesaadavaks tegemist Eestis loetakse samuti pakendatud kauba turule laskmisena. Sisseveo puhul ei ole tähtis, kas kaup on toodud Eestisse mõnest teisest Euroopa Liidu liikmesriigist või muudest riikidest. Pakendijäätmete taaskasutamise kohustus kehtib kõikide Eesti turule lastud kaupade pakenditele (väljaveetud kaupade pakenditele kehtivad sihtriigi pakendialaste seaduste nõuded).

Alates **2009. aasta 1. jaanuarist** peab pakendiettevõtja, välja arvatud pakendatud kauba müüja, tagama oma pakendatud kauba ja sisseveetud pakendatud taaskasutamise vähemalt järgmises ulatuses:

- 1) 70 protsenti klaasijäätmete kogumassist ringlussevõetuna;
- 2) 70 protsenti paber- ja kartongijäätmete kogumassist, kusjuures 60 protsenti kogumassist ringlussevõetuna;
- 3) 60 protsenti metallijäätmete kogumassist ringlussevõetuna;
- 4) 55 protsenti plastijäätmete kogumassist, kusjuures 45 protsenti plastijäätmete kogumassist ringlussevõetuna ja 22,5 protsenti plastijäätmete kogumassist uuesti plastiks töödelduna;
- 5) 45 protsenti puidujäätmete kogumassist, kusjuures 20 protsenti kogumassist ringlussevõetuna.

5.2 Tagasivõtmise kohustus

Pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtmise kohustus on üks peamisi pakendiseadusega kehtestatud majandusmeetmeid, mis on aluseks kõiki pakendiliike ja kogu riiki hõlmava kogumis- ja taaskasutussüsteemi rakendamisel. Pakendiseaduse § 20 sätestab tingimused pakendi tagasivõtmiseks. Vastavalt pakendiseaduse muudatustele peavad alates **1. maist 2005** kõik pakendiettevõtjad, kes pakendavad kaupu, veavad sisse või müüvad pakendatud kaupu, lõppkasutajalt või tarbijalt **tasuta tagasi võtma oma kauba müügi-, veo- ja rühmapakendi**.

Kui pakendiettevõtja ei ole müügipakendi ja müügipakendijäätmete tagasivõtmist korraldanud lepingu alusel taaskasutusorganisatsiooni kaudu, siis tuleb müügipakend ja müügipakendijäätmed tagasi võtta kauba müügikohas või müügikoha vahetus läheduses asuvas selleks otstarbeks kohandatud punktis. Tagasivõtmise nõue hõlmab vaid müügipakendit, mille tüüp, kuju ja suurus vastab selles müügikohas müüdava kauba pakendile ja selle kauba müüja poolt üleantava kauba pakendile. See nõue ei tähenda, et ostetud kauba müügipakendi saab tagastada ainult samasse müügikohta, kust kaup osteti.

Kohustuse mittetäitmine toob kaasa sanktsioonid (ettekirjutuse ja sunniraha määramise või rahaträhvi).

Pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtmise kohustuse võib pakendiettevõtja (k.a pakendatud kauba müüja) üle anda ainult taaskasutusorganisatsiooniga lepingu sõlmides. Samas tuleb silmas pidada, et pakendatud kauba müüja (eelkõige kaubandusettevõtte) ei saa taaskasutusorganisatsioonile üle anda tagatisrahaga pakendi tagasivõtmise kohustust.

Müügikohas peab olema nähtavale kohale üles pandud ja arusaadavalt kirjas, kuhu tarbijal on võimalik oma pakendijäätmed tagastada. Juhul kui kauba müüja on sõlminud lepingu taaskasutusorganisatsiooniga müüdava kauba pakendi kogumiseks (sellisel juhul ei pea pakendijäätmeid koguma müügikohas), tuleks ka sellest teavitada lõppkasutajat või tarbijat (k.a teave selle kohta, millise taaskasutusorganisatsiooniga on tegu ja kus asub lähim nende hallatav kogumispunkt, kuhu saab oma pakendijäätmed viia).

5.3 Tagatistrahaha

Pakendiseaduse § 21 kehtestab **kohustusliku tagatistrahaha ehk pandi** õlle, vähese etanoolisisaldusega alkohoolse joogi (etanoolisisaldus kuni 6 mahuprotsenti), siidri, perry ja karastusjoogi pakendile. Tagatistrahaha on kehtestatud nii **korduskasutus pudelile** (valdavalt klaasist õllepudel) kui ka **ühekorrapakendile** (klaas- ja plastpudel, alumiiniumpurk), mis on Eestis turule lastud (k.a imporditud).

Tagatistrahaha ei ole kehtestatud kange alkoholi (nt viin, liköör) ja veini pudelitele ning kihilisest kartongist joogipakendile.

Tagatistrahaha on ühe müügiühiku hinnale lisatud pakendit väärtustav tasu ühe pakendi eest. Keskkonnaministri määrusega „Pakendi tagatistrahaha suurus“ on kehtestatud tagatistrahaha suurus, mis on erinevad sõltuvalt joogipakendi materjalist ja liigist. Tagatistrahaha ei peegelda pakendi maksumust ega ka selle kogumis- ja taaskasutuskulusid.

Pakendiettevõtja peab tagama, et kehtestatud tagatistrahaha oleks lisatud pakendatud kauba hinnale kogu müügitsekkli kestel ja tagasiarveldused tuleb teha iga tagastamistehingu käigus.

Pakendid, millele on kehtestatud tagatistrahaha, tuleb **tagasi võtta kauba müügikohas või selle teenindusmaal müügikoha kauplemise ajal**. Tagatistrahaga pakendeid ei pea tagasi võtma müügikohad, mille suurus on alla 20 m² ja kui see paikneb tiheasustusalal. Müügikohad, mille suurus on alla 200 m², võivad tagatistrahaga pakendi tagasivõtmise korraldada väljaspool oma müügikoha teenindusmaa piire, kuid müügikoha kauplemisajal ja ainult kohaliku omavalitsuse organi nõusolekul. Sealjuures tuleb arvestada, et alal, mille asustustihedus on alla 500 elaniku ühel km², oleks vähemalt üks pakendi tagasivõtmise koht kohaliku omavalitsuse territooriumil paiknevates asulates.

5.4 Pakendiaktsiis

Pakendiseaduse § 22 näeb ühe pakendi ja pakendijäätmete kogumist ja taaskasutamist edendava majandusmeetmena ette **pakendiaktsiisi** rakendamist. Pakendiaktsiisiga maksustatavad pakendiliigid ja -materjalid ning neile vastavad aktsiisimäärad on sätestatud **pakendiaktsiisi seadusega**.

Pakendiaktsiisi eesmärk võrreldes näiteks alkoholi- ja tubakaaktsiisiga ei ole riigile maksutulude kogumine. Tegemist on tüüpilise pakendi ja pakendijäätmete kogumist ja taaskasutamist stimuleeriva majandusmeetmega. Ettevõtetal on võimalus saada aktsiisimaksust vabastust juhul, kui nad korraldavad oma pakendi või pakendijäätmete kogumist ja taaskasutamist seaduses sätestatud määras.

Pakendiaktsiisiga maksustatakse Eestis turule lastud kauba pakend, teisest liikmesriigist soetatud ja imporditud kauba pakend. Imporditud kauba pakend maksustatakse aktsiisiga pakendi müümise, vahetamise, tasuta võõrandamise või omatarbeks kasutusse võtmise korral.

Pakendiaktsiisi seadusega sätestatakse ka tingimused, millisel juhul on võimalik **saada aktsiisivabastust**.

Aktsiisist on täielikult vabastatud:

1. pakend, millele on pakendiseadusega kehtestatud tagatisraha, välja arvatud metallist joogi-pakend, ja millest
alates 2008. aasta 1. jaanuarist taaskasutatakse iga pakendimaterjali liigist vähemalt 70%;
alates 2009. aasta 1. jaanuarist taaskasutatakse iga pakendimaterjali liigist vähemalt 75%;
alates 2012. aasta 1. jaanuarist taaskasutatakse iga pakendimaterjali liigist vähemalt 85%;
2. metallist joogipakend (nt alumiiniumpurk), millest taaskasutatakse vähemalt 40%;
alates 2010. aasta 1. jaanuarist taaskasutatakse vähemalt 50%;
3. alates 2009. aasta 1. jaanuarist muu pakend, mida taaskasutatakse pakendiseaduse §-ga 36 sätestatud määral (iga pakendimaterjali liigi põhised taaskasutuse ja ringlussevõtu määrad).

Aktsiisivabastuse saamiseks tuleb pakendi taaskasutamise määrad täita maksustamisperioodi jooksul (pakendiettevojtjal 1 kvartal ja taaskasutusorganisatsioonil 1 kalendriaasta). Kui taaskasutamise määr jääb maksustamisperioodil täitmata, siis pakendi maksustamisel aktsiisiga lähtutakse tegelikust taaskasutustulemusest. See tähendab, et aktsiis tuleb maksta vaid taaskasutusmäärast puudu jääva pakendikoguse eest.

Lisaks eeltoodule on pakendiaktsiisi seaduses veel rida tingimusi, mille puhul on pakend vabastatud pakendiaktsiisist.

Aktsiisist on vabastatud:

1. pakend, milles on kaup, mida füüsilised isikud impordivad või soetavad teisest liikmesriigist ettevõtlusega mitteseotud eesmärgil;
2. eksporditud pakend;
3. välisriigi diplomaatiliste esinduste ja konsulaarasutuste, valitsustevaheliste organisatsioonide esinduste ning Eestisse akrediteeritud välisriigi diplomaatiliste esindajate, konsulaarametnike ja erimissioonide esindajate poolt koos ametialaseks kasutamiseks ettenähtud kaubaga diplomaatilise kauba deklaratsiooni alusel imporditud pakend;
4. pakend, mis toimetatakse Eestist teise liikmesriiki, sealhulgas pakend, mis toimetatakse reisijale pardal kaasamüüdavaks kaubaks välisreise tegevale vee- või õhusõidukile;
5. Eestis turule lastud kauba, teisest liikmesriigist soetatud ja imporditud kauba plastist pakend massiga alla 2,5 kg kvartalis ja kauba muust materjalist pakend massiga alla 5 kg kvartalis.

Seaduse lisas on kehtestatud pakendiaktsiisi määrad vastavalt pakendimaterjali liigile, mis tuleb aluseks võtta pakendiaktsiisi arvutamisel.

Pakendiaktsiisi määrad:

Maksustatav pakend	Aktiisimäär kroonides kg kohta
1) klaas ja keraamika	10
2) plastik	40
3) metall	40
4) paber ja kartong, kaasa arvatud kihiline kartong	20
5) muu	20

Juhul kui ettevõtte ei ole oma pakendeid taaskasutanud ettenähtud määral, tuleb esitada aktsiisideklaratsioon ning tasuda aktsiis Maksu-ja Tolliametile (§ 7 lg 3). Aktsiisideklaratsiooni vorm on kehtestatud rahandusministri määrusega "Pakendi aktsiisideklaratsiooni vormi kehtestamine".

Kui pakendiettevõtja on pakendiseaduse alusel taaskasutusorganisatsiooniga lepingu sõlminud ja kohustused üle andnud (§ 16 lg 2), siis pakendiettevõtja ei pea pakendiaktsiisi tasuma ega deklaratsiooni esitama, sest taaskasutusorganisatsioon tagab ka pakendiaktsiisi seadusest tulenevad kohustused.

Kuna pakendiaktsiisi puhul on tegemist maksuga, siis kontrollib seaduse täitmist **Maksu- ja Tolliamet**. Seaduse mittetäitmisel kohaldatakse karistusena aktsiisi maksmist sh viiviseid.

Pakendiaktsiis ei peegelda pakendi kogumise ja taaskasutamisega seotud kulusid ja seetõttu ei saa pakendiaktsiisi määrasid võrrelda pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise teenustasudega. Et tagada motivatsioon keskkonnahoidlikuks tegevuseks – pakendijäätmete taaskasutuseks, on kehtestatud pakendiaktsiisi määrad kordi kõrgemad tegelikust pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise tasust, mida pakendiettevõtjad maksavad taaskasutusorganisatsioonile.

Kogumissüsteemide kirjeldus .....

Pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtu- ja taaskasutuskohustuse täitmiseks on kõik Euroopa Liidu liikmesriigid rakendanud pakendiettevõtjate poolt asutatud taaskasutusorganisatsiooni hallatavaid pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteeme.

Sõltuvalt rakendatavatest majandusmeetmetest (pakendiaktsiis, tagasivõtukohustus või tagatisraha) ja kogutavatest pakendiliikidest võib eristada kaht tüüpi kogumissüsteeme:

1. konteinerkogumissüsteem
2. tagatisrahasüsteem joogipakendi kogumiseks

Kuna nende süsteemide toimimispõhimõtted ja tihti ka kogutavad pakendiliigid on erinevad, siis üldjuhul korraldavad nende kogumissüsteemide toimimist erinevad taaskasutusorganisatsioonid.

6.1 Konteinerkogumissüsteem

Konteinerkogumissüsteem toimib pakendiettevõtjate poolt asutatud tulu mittetaotlevate taaskasutusorganisatsioonide kaudu, kellele ettevõtjad saavad üle anda seadusega (pakendiseaduse ja pakendiaktsiisi seadusega) kehtestatud tagasivõtu- ja taaskasutuskohustused.

Konteinerkogumissüsteemi kaudu on võimalik koguda mitmesuguseid pakendimaterjale alates joogipakendist (pudelid, piimapakid) ning lõpetades plastkile ja pappkastidega. Mõnes riigis, nt Põhjamaades korraldavad eri liiki pakendimaterjalide kogumist ja taaskasutamist erinevad taaskasutusorganisatsioonid. Eestis on pakendikogused suhteliselt väikesed ja seetõttu tegelevad akrediteeritud taaskasutusorganisatsioon kõikide (v.a tagatisraha pakend, vt ka ptk 6.2) pakendimaterjalide kogumise ja taaskasutamise korraldamisega.

Vastavalt pakendiseadusele (§ 17) on taaskasutusorganisatsioon kohustatud korraldama pakendi ja pakendijäätmete kogumist üleriigiliselt.

Kogumissüsteemi toimimine

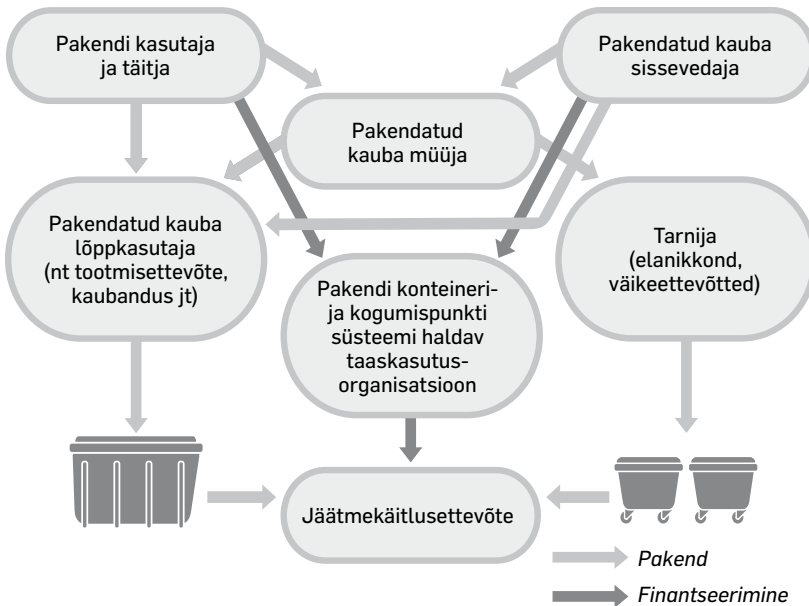
Konteinerkogumissüsteemi haldav taaskasutusorganisatsioon korraldab temaga lepingu sõlminud pakendiettevõtjate eest nende poolt Eesti turule lastud kaupade pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtu ja taaskasutamise vastavalt seadustes kehtestatud taaskasutusmääradele. Selleks esitavad ettevõtted taaskasutusorganisatsioonile vajalikud andmed (pakendatud või maale toodud kaupade pakendite pakendiliigid ja -kogused). Taaskasutusorganisatsioonil on üldjuhul õigus kontrollida esitatud andmete tõesust. Taaskasutusorganisatsioon esitab ettevõtjate eest asjakohastele ametkondadele ka pakendi taaskasutusega seotud andmeid. Pakendatud kaupade müüjad (kaubandus) saavad kogumissüsteemi haldavale taaskasutusorganisatsioonile lepingu alusel üle anda ka müügipakendi ja müügipakendijäätmete (v.a tagatisraha pakendi) tagasivõtmise kohustuse.

Konteinerkogumissüsteemi puhul kogutakse pakend ja pakendijäätmel valdavalt kogumiskonteinerite võrgustikul põhineva kogumissüsteemi kaudu (teatud piirkondades kasutatakse ka muid kogumisviise, nt ukse-eest-vedu, rohelise koti teenus jms). Selline kogumissüsteem lubab pakendijäätmel koguda kõikidelt lõppkasutajatelt ja tarbijatelt (nii elanikkonnalt kui ettevõtetelt). Tarbija on süsteemi kaasatud tavaliselt vabatahtlikkuse alusel (viib ise oma pakendijäätmel pakendijäätmete kogumispunkti või konteinerisse). Kogumissüsteemi edukus sõltub see- ga suuresti tarbija ja lõppkasutaja teadlikkusest ja motivatsioonist. Peamiseks motivatsiooniks on siinjuures see, et tarbija saab oma pakendijäätmel ära anda tasuta.

Kogumissüsteemi rakendamiseks (pakendijäätmete kogumiseks, kogumiskonteinerite tühendamiseks, sortimiseks, veoks ja mõnel juhul ka taaskasutamiseks) sõlmib taaskasutusorganisatsioon jäätmekäitlusettevõtete- ga lepingud kokkulepitud hindadega. Eraldi lepingud võidakse sõlmida kogutud pakendijäätmel ümbertöötavate/ taaskasutavate ettevõtete- ga (paberivabrikud, klaasitehased, plastitootjad jne), kes lepingu kohaselt tagavad pakendijäätmematerjali kokkulepitud koguse taaskasutamise.

Kogumissüsteem peab vastama kohalikele nõuetele ja vajadustele. Süsteemi toimimine, k.a kogumisviisid, konteinerivõrgustiku tihedus, paigutus, konteinerite värvus jms tuleb kooskõlastada kohaliku omavalitsusega. Taaskasutusorganisatsioon koostöös omavalitsustega korraldab ka tarbijate teavitamist ja infokampaaniaid.

Tavaliselt kaasatakse sobiva pakendijäätmete kogumise mooduse väljatöötamisse ka jäätmekäitlusettevõtte, seda eriti juhul, kui kavandatakse pakendijäätmete kogumist pakendatud kaupu tarvitavatest ettevõtetest (alati ei sobi selleks elanikkonnale mõeldud kogumiskonteinerite võrgustik).

Konteinerkogumissüsteemi toimimine

Finantseerimine

Konteinerkogumissüsteemi haldav taaskasutusorganisatsioon toimib üldiselt isefinantseerimise põhimõttel. Pakendiettevõtjad maksavad taaskasutusorganisatsioonile oma pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtu ja taaskasutamise eest kinnitatud hinnakirja alusel teenustasu vastavalt kasutatud pakendite kogusele, materjalile, tüübile jms. Teenustasu maksnud ettevõtted saavad üldjuhul õiguse märgistada nende poolt turule toodud pakendid süsteemi märgiga (nt roheline punkt märgiga). Teenustasust kogunenud summast katab taaskasutusorganisatsioon kogumis-, veo- ja taaskasutuskulud, mis makstakse seda tegevust läbiviivatele jäätmekäitlus- ja ümbertöötamisettevõtetele. Tavaliselt rahastab taaskasutusorganisatsioon ka tarbijate teavitamisega seotud tegevust (infokampaaniad, reklaam jms). Tulu saadakse ka kogutud pakendimaterjali müügist.

6.2 Tagatistrahastüsteem

Tagatistrahah põhinev pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteem on laialdaselt kasutusel mitmes Euroopa riigis (nt Põhjamaad, Saksamaa, Belgia). Tagatistrahastüsteemi peamiseks eeliseks loetakse pakendite ja pakendijäätmete väga kõrget tagastusprotsenti. Tänu rahalisele stiimulile koguvad elanikud suure hulga pakendeid kokku ja toimetavad kogumispunktidest. Häid tulemusi annab tagatistrahastüsteemil põhinev kogumissüsteem madalama keskkonnateadlikkusega riikides ning ka hõreastatuspiirkondades, kus pole võimalik välja arendada piisava tihedusega kogumiskonteinerite võrgustikku.

Tagatistrahastüsteemi toimimine

Tagatistrahastüsteem ei võimalda koguda kõiki pakendiliike. Tavaliselt on selle süsteemi kaudu kogutavad pakendid standardiseeritud (teatud kuju, mõõtmete vms kokkulepitud omadusega). See aitab tagastuspakendit teistest samalaadsetest pakenditest kergesti eristada ning kogumissüsteemiga sobitada. Sellest tulenevalt kogutakse tagatistrahastüsteemi kaudu elanikkonnalt eelkõige joogipakendeid. Nii on ka Eestis kehtestatud tagatistrahah olle, vähese etanoolisisaldusega alkohoolse joogi, siidri, perry ja karastusjoogi klaasist, plastist ja metallist (nt alumiinium) korduskasutuspuudelile ning ühekorrapakendile (pudel, purk).

Tagatistrahah ei ole üldjuhul kehtestatud kange alkoholi (nt viin, liköör) ja veini pudelitele ning kihilisest kartongist joogipakendile, kuna nimetatud joogipakendid võivad olla väga erineva kuju ja suurusega. Seetõttu on selliste pakendite tagasivõtmine (eriti automaatvastuvõtt) raskendatud. Samas on seadusega antud võimalus pakendiettevõtjate ettepaneku alusel kehtestada tagatistrahah ka teistele joogipakenditele.

Tagatistrahastüsteem toimib rahalise stiimuli alusel. Pakendatud kauba hinnale lisatakse pakendit väärtustav tasu (tagatistrahah/pant), mis tagastatakse ostjale pakendi tagastamisel müügikohta. Tagatistrahah alusel toimiva pakendikogumissüsteemi rakendamine ei piirdu ainult kaubale teatud summa lisamisega.

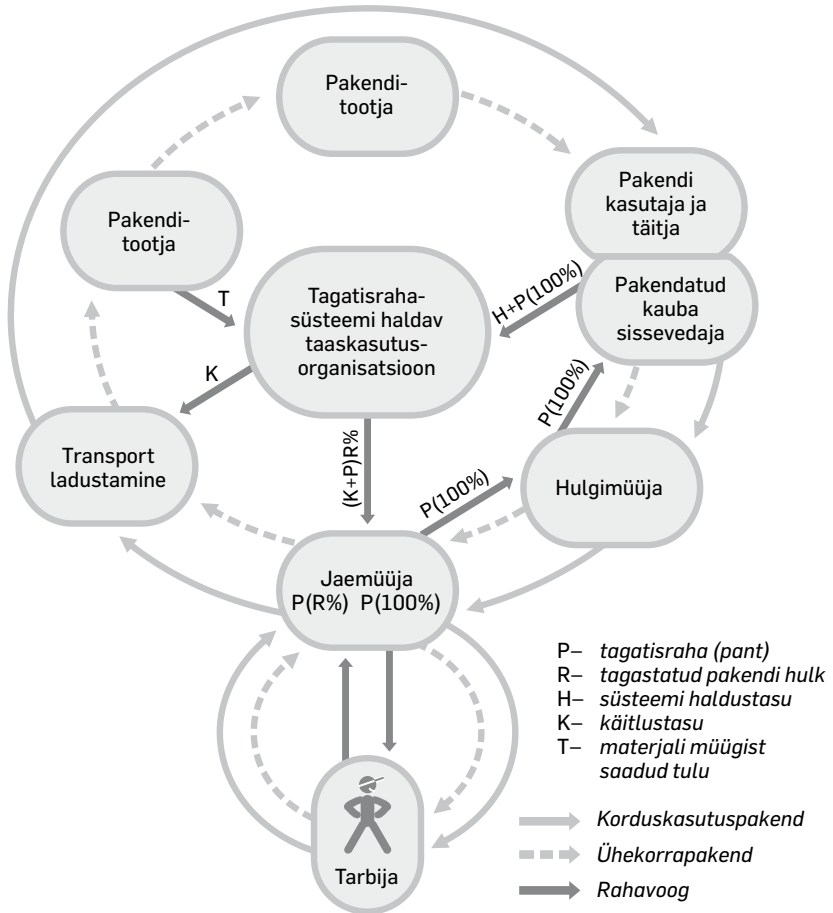
Tagatistrahastüsteemi puhul on tähtis, et pakendiahelas (pakendaja – kaubandus – tarbija – kaubandus – pakendaja) liikudes jääks pakend pakendaja (pakendikasutaja) omandusse. Sellest tulenevalt ei arvestata pakendi maksumust kauba käibemaksuga maksustatava väärtuse hulka.

Pakendiettevõtja peab tagama, et kehtestatud tagatistrahah oleks lisatud pakendatud kauba hinnale kogu müügitsükli kestel ja tagasiarveldused tuleb teha iga tagastamistehingu käigus.

Tagatistrahah alusel toimivat pakendikogumis- ja taaskasutussüsteemi korraldab ja selle toimimist haldab pakendiettevõtjate (joogitootjate, jookide maaletoojate ja müüjate) moodustatud taaskasutusorganisatsioon, kes võtab temaga lepingu sõlminud ettevõtelt üle tagatistrahah alla minevate pakendite kogumis- ja taaskasutuskohustused. Taaskasutusorganisatsioon korraldab ja koordineerib tagatistrahahastüsteemi toimimist (logistika, lepingud poolte vahel jms) ning finantseerimist (haldamistasude kogumine, raha/pandivoogude haldamine, lepingupooltele maksimine, auditeerimine jms). Tagatistrahahastüsteemi haldav organisatsioon sõlmib tavaliselt lepingud kaubandusettevõtetele pakendi ja tagasivõtukulude tasaarvelduseks ning jäätmekäitlejatega kogutud pakendimaterjali veoks ja ümbertöötamiseks. Sarnaselt konteinerkogumissüsteemi haldava taaskasutusorganisatsiooniga suhtleb ka tagatistrahahorganisatsioon ametkondadega, kogub ettevõtelt pakendialast informatsiooni ja esitab vajalikud aruanded. Peale selle teavitab taaskasutusorganisatsioon elanikkonda kogumissüsteemi toimimisest ja koordineerib oma tegevust kohaliku omavalitsusorganiga.

Pakendatud kauba müüjal (kaubandusel) on tagatistrahahastüsteemis oluline osa. Vastavalt pakendiseadusele peab kaubandusettevõtte tarbijalt tagasi võtma tagatistrahah pakendi kauba müügikohas või selle teenindusmaal müügikoha kauplemise ajal. Pakendiseadus teeb müügikohtadele ka teatud erandeid (vt pkt 5.3).

Tagasivõtu nõue ei tähenda, et ostetud joogipudeli saab tagastada ainult samasse müügikohas, kust see osteti. Kaubandus peab tagasi võtma kõik tagatisraha alla kuuluvad joogipakendid, mille tüüp, kuju ja suurus on vastav selles müügikohas müüdava kauba pakendile. Tagastatud pakendi eest peab pakendatud kauba müüja maksma tarbijale tagasi pandi ning vajaduse korral kogutud pakendi ladustama. Pakendite tagasivõtu ja hoidmise ning kulude kompenseerimise ja pandi taasarveldamise konkreetsed tingimused lepitakse kokku taaskasutusorganisatsiooniga.

Tagatisraha süsteemi toimimine

Tagatisrahasüsteemi finantseerimine

Joogitootjad ja -maaletoojad maksavad tagatisrahasüsteemi haldavale organisatsioonile tagatisraha, mis vastab nende poolt turustatud joogipakendite kogusele, ning tavaliselt ka kindlaksmääratud haldamis- ehk teenustasu. Hulgimüüjad maksavad peale kauba hinna joogitootjatele ka tagatisraha. Jaemüüjad omakorda maksavad tagatisraha hulgimüüjatele ning nõuavad selle sisse tarbijatelt. Jaemüüjad peavad tagasi võtma pakendid, millele on kehtestatud tagatisraha ning mille liik, kuju ja suurus ning neisse pakitud kaubaliigid vastavad nende poolt väljastatud kauba sortimendile. Tarbijale tuleb pakendi tagastamisel tagasi maksta tagatisraha. Tagatisraha ning tagasivõetud pakendi või pakendijäätmete käitluskulud (kogumine ja ladustamine) katab üldjuhul kokkuleppehindade alusel tagatisrahasüsteemi haldav organisatsioon, korduskasutuspakendi puhul mõnikord ka otse pakendit kasutav ettevõtte. Jaemüüja makstud tagatisraha ja tema poolt pakendi tagastamisel makstud summa tasaarvestuse teeb tavaliselt samuti tagatisrahaorganisatsioon. Kogutud pakendi veo- ja ladustuskulud katab organisatsioon ning vajaduse korral ka taaskasutuskulud. Tulu saadakse kogutud pakendimaterjali müügist. Süsteemi tuluna võib vaadelda ka tagastamata panti, kuna harilikult ei tagasta tarbija kõiki pakendeid.

Tagatisraha alusel toimivat pakendi kogumis- ja taaskasutussüsteemi korraldab ja selle toimimist haldab taaskasutusorganisatsioon –
OÜ Eesti Pandipakend (www.eestipandipakend.ee)

